

דברי תורה

מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

גליון אלה תרמ"א

(ל"ב - ז')

שיעור חומש ורש"י פרשת ויצא תש"מ

בתורה"ק (בראשית כה, י) **ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה**. ברש"י, ויצא יעקב, על ידי שבשביל שרעות בנות כנען בעיני יצחק אביו הלך עשו אל ישמעאל, הפסיק הענין בפרשתו של יעקב, וכתוב וירא עשו כי ברח וגו', ומשגמר חור לענין הראשון. ויצא, לא היה צריך לכתוב אלא וילך יעקב חרנה, ולמה הזכיר יציאתו, אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה, יצא משם פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה וכו'. וילך חרנה, יצא ללכת לחרן. ע"כ.

כבר עמדו המפרשים על המלות הכפולות, ויצא וילך, וראיתי באהל יעקב להמגיד מדובנא זי"ע שביאר, שהמה מכוונים לעומת שני סוגי ההליכות הנמצאות בבני אדם, והוא כי ההולך ממקום למקום יהיה הליכתו לאחד מב' סיבות, אם בעבור צרכו ללכת למחוז הפצו, או להיותו מוכרח לעזוב מקומו. והנה על ההולך למחוז הפצו שהעיקר אצלו ההליכה למקום ידוע, עליו נופל מאמר 'וילך' ולא ויצא, יען כי יציאתו אך טפילה אל מה שהעיקר אצלו היינו ללכת ולבוא למחוז ההוא. ובאותו שהליכתו היא טפילה ליציאתו והעיקר אצלו אך ההעתקה ממקומו לאיזה סיבה, עליו יאמר 'ויצא', ולא וילך שהוא ייחוס אל הטפל ליציאתו כי מסיבתה הוא הולך למקום שיודמן. והנה ב' סוגי ההליכות האלה נקבצו באו יחדיו באבינו יעקב ע"ה. א' שהיה מוכרח לברוח ולצאת ממקומו מפני עשו וכפי שאמרה לו אמו (לעיל כו, מב-מג) הנה עשו אחיך מתנחם לך להרגך, ועתה בני שמע בקולי וקום ברח לך אל לבן אחי חרנה. והב' כי היה הצורך אליו לבוא לבית לבן לישא אשה וכמאמר יצחק אביו (פסוק ב) קום לך פדנה ארם ביתה בתואל אבי אמך וקח לך משם אשה מבנות לבן אחי אמך, וכאמרם ז"ל במדרש (ב"ר סח, א) יש הולך אצל זיווגו ויש שזיווגו בא אליו, יצחק זיווגו בא אצלו, יעקב הלך אצל זיווגו. ואם כן היציאה וגם ההליכה שניהם היו אצלו ענינים עיקריים, על כן פרט עליהם הכתוב **ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה**. עכ"ד"ק.

אגוד חסידי צאנז בארץ הקודש
מכון הוצאה לאור "שפע חיים"

רח' רבי עקיבא 8 * ת"ד 5032 * טלפקס 09*8820355 * קרית צאנז נתניה

ועדיין צריך ביאור מאי קא משמע לך, למה האריך הכתוב בלשונו להודיענו דברים פשוטים וידועים שהיו לו שתי מטרות בהליכתו.

*

נקדים במה שכבר עמדתי על כך פעמים הרבה, מדוע לא הפיץ יצחק אבינו לברך את יעקב, אם אמנם אהב את עשו כי ציד בפיו וביקש לברכו, מכל מקום לא היה צריך למסור לו הכל מבלי להשאיר איזה ברכה גם עבור יעקב. וכפי שראינו דאחרי הברכה אשר ברכו אמר לעשו (כו, לו) הן גביר שמתיו לך וגו' ולכה אפוא מה אעשה בני, משמע שבזאת הברכה אשר ברך מסר הכל לכן האחד ולא נותר מאומה עבור הבן השני, ולפי דעתו שהיה רוצה לברך בזה את עשו נמצא שלא ביקש ליתן שום ברכה ליעקב, ומעמא בעי.

כבר אמרתי כמה פירושים על זה, ועתה נראה לי לומר על פי מה דאמרו בגמרא (יבמות סב:) אמר רבי תנחום א"ר חנילאי, כל אדם שאין לו אשה שרוי בלא שמחה, בלא ברכה, בלא טובה וכו', בלא ברכה דכתיב (יהואל מו, ל) להניח ברכה אל ביתך (אשה - רש"י) וכו', במערבא אמרי בלא תורה וכו'. הרי לנו דמי שאין לו אשה אין הברכה נתונה לו ולא חלה עליו, וכן הוא בזהר הקדוש (ח"ג יו, א) בכל אתר דלא אשתכח דבר ונוקבא ברכאן לא שראן עליו, ולפיכך בברכת המזון צריך לשגר כוס של ברכה לאשתו (ברכות נא, ב"מ פז). ובהיות יעקב עדיין לא נשא אשה ממילא לא תחול עליו הברכה, ולכן סבר יצחק שאינו יכול לברכו.

בזה יומתק סדר סמיכת הפרשיות, דאחרי שנאמר (בראשית כו, לד) ויהי עשו בן ארבעים שנה ויקח אשה וגו', שם נאמר מה שאמר לעשו ועשה לי מטעמים וגו' בעבור תברכך נפשי במרם אמות, דאחרי שנשא את נשיו, הגם אשר ותהיין מורת רוח ליצחק ולרבקה, מכל מקום לא היה בכלל אדם שאין לו אשה שרוי בלא ברכה, וראוי היה לקבל את הברכות, מה שאין כן יעקב שהוא בלא אשה.

זה הכוונה במה שהקדים לומר לו (כו, ב) הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי וגו', שלכאורה אין פשר לזה, דלמה לו ליתן טעם והתנצלות מדוע רוצה לברך אותו. אלא שרמז בכך דאילו היה יודע יום מותו, ושעוד הרבה שנות חיים לו על האדמה, כי אז היה ממתין עד שישא יעקב אשה ויברך אותו, אבל בהיות ולא ידעתי יום מותי והאם עוד אספיק לברך את יעקב אחרי נישואיו, אם כן אין טעם להשאיר את הברכות בשבילו, ומאחר ואתה כבר לקחת לך אשה עשה לי מטעמים בעבור תברכך נפשי במרם אמות.

*

אך למעשה נכנס יעקב וקבל את הברכות, וקשה איך חלה עליו הברכה כשהיה בלא אשה.

ויש לומר, דהנה הגה"ק בעל שבות יעקב זי"ע בחיבורו עיון יעקב (על האגדות שבין יעקב) כתב שם (ביבמות סב:) דמהאי טעמא יש אומרים מו שאינו נשוי לא יברך

ברכת כהנים (ועיין שו"ע אור"ח סימן קכה, מד). היינו דבהיותו והוא שרוי בלא ברכה אינו יכול ליתן ברכה לאחרים, וכענין שאמרו (יומא מג:.) מוטב יבא זכאי ויכפר על החייב ואל יבא חייב ויכפר על החייב. והביא עוד מה שאמר לפרש בזה כוונת הפסוק (דברים לג, א) וזאת הברכה אשר ברך משה, וקשה הלא היה פרוש מן האשה ואיך יברך אחרים, ומתריך איש האלקים בעלה דמטרוניתא וזווגו למעלה עכ"ל.

גם אני אלך בעקבותי ליישב בעניננו, שבהיות יעקב אבינו ע"ה דבוק בשכינה הקדושה נמצא בו בחינת דבר ונוקבא והיה מקום לברכה לחלו.

יש להסמיק לזה מה שכתב זק"ק בעל בני יששכר זי"ע באגרא דפרקא (אות י): קבלה הוא מקדמונים, כאשר אדם נוסע מביתו וכבר הלך מפתח ביתו ליסע, אם שכח איזה דבר לא יחזור לביתו, והענין מפורסם. ושמעתי הטעם בשם ש"ב הרב החסיד המפורסם מוה"י ישראל אברהם זצוק"ל, וכיוצא בזה שמעתי בשם כבוד אדמו"ר הרב הקדוש מוה"ר יעקב יצחק זצוק"ל, דהנה נאמר בזה"ק (פר' בראשית דף ג, א) דברכאן לא שריין רק באתרא דדבר ונוקבא, ואמרו שם הנה מה יעשה האדם ביציאתו לדרך, ותירצו דשכינתא אקדימת ויוצאת לפניו וזיווגא עילאה הוא עיי"ש. ועל כן כאשר האדם יצא כבר מביתו ליסע, הנה כבר השכינה קדמה לפניו, ואם כן כאשר יחזור האדם לביתו אשר שם אשתו הנה הוא מניח זיווגא עילאה דשכינתא, והוה כאילו כביכול מניח השכינה ועביד ח"ו קלנא וכו', עיי"ש בד"ק.

זה אחד הענינים שנשתקעו בדורנו ואין נזהרים בדבר זה שיש בו משום סכנת דרכים. אכן מלפנים הקפידו מאוד על כך, ומי שייצא מפתח ביתו ונזכר ששכח איזה דבר היה שולח מאן שהוא שיביא לו, והוא לא חזר, כך ראיתי כמה פעמים אצל כ"ק אאמו"ר זי"ע ואצל אמי הצדיקת ע"ה. ועניינו מבואר בדברי זקני הקדוש הנ"ל, שכל הדרכים בחזקת סכנה, וכשיוצא מפתח ביתו ומנשק את המזוזה, ואומר ה' שומרי ה' צילי על יד ימיני ה' ישמור צאתי ובואי מערתה ועד עולם (דרכי משה יור"ד סימן רפה, ב), השכינה הקדושה כבר קודמת והולכת לפניו, כעין מה שנאמר (תהלים צא, יא) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך, שהמלאכים הולכים עם השכינה הקדושה לשמרו, על כן אסור לו לעזוב את השכינה הקדושה ולסור אל ביתו הגשמי.

על כל פנים מבואר מדברי קדשו שבהיות השכינה עמו ללוותו הברכה שורה עליו, וזה כאותו ענין שכתב בעיון יעקב שעקב היותו דבוק בשכינה היה משה ראוי לברך. ואף אנו נאמר שהשכינה"ק קדמה והלכה עם יעקב, ולכן שפיר חלה בו הברכה.

שבת וראיתי שהדברים מפורשים בזה"ק הקדוש (ח"א קמג, ב. מובא גם בילקוט ראובני תולדות קמט) ויהי אך יצא יעקב וגו' (כו, ל), רבי שמעון אמר אך יצא יצא תרי יציאות הללו למה, אלא חד דשכינתא וחד דיעקב, דהא כד עאל יעקב שכינתא עאלת עמיה וקמי שכינתא אתברך, דיצחק הוה אמר ברכאן ושכינתא אודי להו עליהו, וכד נפק יעקב שכינתא נפקת עמיה וכו' עיי"ש. ולדברינו מבואר בדקדוק לשונו דהא כד עאל יעקב שכינתא עאלת עמיה, רצ"ל שהרי דבר זה מוכרח דכשנכנס

יעקב נכנסה לפניו השכינה הקדושה, דלולי כן לא היה מתברך כיון שהיה בלא אשה, אלא לפי שלא היה לבדו, דמטרוניתא קדישא היתה עמו, לכן היה יכול לקבל את הברכות, וממילא שמעת מינה דכשיצא יעקב יצאה השכינה הקדושה עמו, וזה ענין שתי יציאות שנאמרו כאן, חד דשכינתא וחד דיעקב.

אף יצחק עצמו שתחילה לא רצה לברכו לפי שאין לו אשה, הסכים בסוף והודה לו על הברכות מאחר וראה שהיתה השכינה הקדושה עמו, כדאיתא בזוהר הקדוש (שם קמ"ד, ב) ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד ויאמר מי אפוא (כו, לג), מאי מי איפוא, מי הוא זה מבעי ליה, אלא מי איפוא דקיימא שכינתא תמן כד בריך ליה יצחק ליעקב, ועל דא אמר מי איפוא, מאן הוא דקאים הכא ואודי על אינון ברכאן דברכית ליה, ודאי גם ברוך יהיה, דהא קודשא בריך הוא אסתכח באינון ברכאן וכו' עיי"ש. היינו שהיה משתאה ואומר דאם היתה השכינה כאן מוכח שזה היה יעקב, ואני לא רציתי לברך אותו רק לפי שהוא שרוי בלא ברכה, ומאחר שלא היה לבדו כי השכינה הקדושה נכנסה עמו גם ברוך יהיה.

*

הנה בספרים הקדושים האריכו למועניתם איך עשה יעקב דבר זה להוציא הברכות מאביו שלא כדעתו ורצונו, ולפי שחותמו של הקב"ה אמת (שבת נה.) היה בשמים קצת תביעה נגד יעקב, שעשה בניגוד למדתו דכתיב (מיכה ג, ה) תתן אמת ליעקב, על כן נזקק לברוח מפני עשו אחיו, ולהתכפר בגלות. לולי זאת לא היה יעקב בחיר האבות חושש מפניו, שכן בעל זכות גדול ניצל גם מידי בעל בחירה (עין זוהר ה"א קפה, ב), וכמו שמושה ניצל מחרב פרעה כשביקש להרגו (שמות יח, ד וברש"י), אבל לפי שהיה עליו קצת קטרוג. עלול היה להנזק בשעת הסכנה, כמו שאמרו (שבת לב.) נפל תורא חרד לסכינא וכו' (נפל תורא לארץ, שהוא עומד לשיפוח, הכל אומרים חרדו לסכינא עד שלא יקום ויהא מורה להשליכו, כך הואיל ואיתרע מולה מוזמנת פורענותה לבא – רש"י), על כן אמרה לו רבקה (כו, מב-מג) הנה עשו אחיך מתנחם לך להרגך ועתה בני שמע בקולי וקום ברח לך וגו'.

הוא שנאמר בתחילת פרשתינו ויצא יעקב מבאר שבע, שהיתה סיבה ביציאה כשלעצמה, שהוצרך לצאת ולברוח ממקומו, כנ"ל מדברי האהל יעקב. והוסיף הכתוב להשמייענו מקום מוצאו **מבאר שבע**, אשר שם היה בית מדרשו של שם ועבר וישב ולמד תורה, ועל אף שדברי תורה קולטין (מכות י.) – וכמו שדיכר מזה זקני הקדוש זי"ע בישמח משה כאן לפי דרכו – בכל זאת נאלץ לצאת ולברוח, לפי שהיה בו פגם וקטרוג על שנמל את הברכות שלא כדון, בהיות והשרוי בלא אשה שרוי בלא ברכה. ואף למה שאמרנו ששכינה הקדושה נכנסה עמו, מכל מקום אפשר שבהא גופא היה הקטרוג נגדו על שהטריח את השכינה הקדושה, וכענין שמצינו (קידושין מ.) שהקפיד אליהו על רב כהנא כשנצרך לבא ולהצילו ואמר ליה אמרחתן ארבע מאה פרסי.

אולם הלא גם עתה בלכתו בדרך הוא שעת הסכנה, דכל הדרכים בחזקת סכנה, אלא שהיוצא לדרך השכינה מתלווה עמו וכנ"ל. זה שאמר וילך חרנה,

ובמדרש (ב"ר סה, ה) כל דבר שהוא צריך למ"ד בתחלתו ניתן לה ה"א בסופה עיי"ש. ויש לומר על פי הידוע מספרים הקדושים (וזהר ח"ג יז, א) שאות ה' רומז על שכינתא קדישא, ה' תתאה של שם הוי"ו ב"ה וב"ש, ורמז כאן הכתוב בזה דכאשר הלך אל הרן שכינתא קדישא קדמה והלכה לפניו, ובכך נשמר בכל דרכיו. ולהשמיענו דבר זה חזר הכתוב להדגיש ולספר ענין הליכתו בנוסף למה שכבר אמר ויצא יעקב, ומיושב כפילות הלשון 'ויצא' יעקב וגו' 'וילך' הרנה.

*

אף זאת אנו רואים דכיון שהיתה השכינה עמו היא שעמדה לו להיות שריו בברכה בביתו של לבן ונתברך שם ברוב עשרו. ובהא מילתא גופא איגלאי מילתא למפרע שראוי היה לקבל את הברכות, מאחר וגם שם השכינה הקדושה היתה עמו והיה בבחינת דבר ונוקבא דברכאן שריין עלוי.

בכך יבואר מה ששלח יעקב לומר לעשו (בראשית לב, ה-ז) עם לבן גרתי ואחר עד עתה, ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה ואשלחה להגיד לאדוני למצוא חן בעיניך, ולכאורה הלא מתגרה בו בכך שמודיע לו שיש לו רכוש גדול ואיך מבקש בזה למצוא חן בעיניו. ברם נראה בשום לב בדקדוק לשון הכתוב (שם כז, מא) וישמום עשו את יעקב על הברכה אשר ברכו אביו, דהיה לו לומר על הברכה אשר לקח ממנו. אלא שעיקר מענת עשו נגד יעקב היתה דמאחר והוא שריו בלא ברכה נמצא שנתכזבו הברכות לריק, ואם לפחות היית אתה מתברך החרשתי, אבל עתה שגם לי וגם לך לא יהיה מדוע נכנסת אתה לקבלם, זה שאמר **על הברכה אשר ברכו אביו** שחם על הברכה שהלכה לריק, ועל זה יצא הקצף. ויאמר עשו בלבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרנה את יעקב אחי, ולכאורה איך חשב שיצליח לשלוח ידו בו אחרי שנתברך מפי יצחק, אלא שעשו סבור היה שלא חלו עליו הברכות כי לא ידע דבר זה שנכנסה שכינה עמו.

לבן שלח יעקב להודיע לו רב עשרו, למען תדע שנתקיימו בי הברכות לפי שהיתה השכינה עמו, וכיון שלא הלכו הברכות לריק אין לך לשמום אותי, ובכך ואשלחה להגיד לאדוני למצוא חן בעיניך, שאם לפחות תשלם אתי גם אתה תבורך על ידי, כענין (רש"י בראשית טו, יח) עבד מלך כמלך הדבק לשחזור וישתחוו לך.

*

עם האמור יש לפרש המדרש בתחלת פרשתינו (ב"ר סה, ב) רבי שמואל בר נחמן פתח (תהלים קכא, א-ב) שיר למעלות אשא עיני אל ההרים, אשא עיני אל ההורים למלפני ולמעבדני, מאין יבוא עזרי, אליעזר בשעה שהלך להביא את רבקה מה כתיב ביה ויקח העבד עשרה גמלים וגו' ואני לא נזם אחד ולא צמיד אחד וכו', חזר ואמר מה אנה מובד סברי מן בריי, הם ושלום לית אנא מובד סברי מן בריי אלא עזרי מעם ה' וכו' ע"כ. וכל העובר ישתומם היעלה על הדעת שיעקב אבינו אבד שברו על ה' אלקיו ולא ידע שעזרו מעם ה'. גם יש לבאר הכוונה באומרו למלפני ולמעבדני.

ונראה דכשראה יעקב שאלפיו הצליח ליקח הכל ממנו ונשאר בלא כלום, היה משתאה לדעת האם אכן נתקיימו ברכות יצחק אביו, שכן ברכות צדיק גדול כזה מהראוי שיהולו מיד ולא רק לאחר זמן, וכמו שנראה אצל הרבה צדיקים שברכו את החולה ומיד נתרפא, ואיך זה שנותרתי ערום וריק, אין זאת אלא בגלל שאני שרוי בלא אשה, וצדקה דעתו של אבי יצחק שלא רצה לברך אותי, ושלא כדין נכנסתי בעצת אמי לקבל את הברכות, (כמו שידוע מהמוגיד הק' מקאזניץ זי"ע מה שאמר לפי דרכו בקודש בענין זה פתגם בשפה הפולנית, דכאשר הנשים מתערבות לא יוצא מזה דבר טוב). זה שאמר **אשא עיני אל ההורים**, רצ"ל בחילוקי דיעות שבין שני ההורים, למלפני אבי שלמדני תורה, ולמעבדני אמי שעשתני. **מאין יבא עזרי** ומבואר במפרשי המדרש דהכוונה על האשה, מלשון (בראשית ב, יח) אעשה לו עזר כנגדו, ויפורש לדרכנו דבהיות ועדיין לא בא עזרי, דהיינו שאין לי אשה, על כן הנני שרוי בלא ברכה, ולא היה לי לעשות כדברי מעבדני נגד דברי מלפני שלא רצה לברך אותי.

חזר ואמר מה אנא מובד סברי מן בריי, הם ושלום לית אנא מובד סברי מן בריי אלא עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ, **עזרי מעם ה'** שהאשה שלי מעם ה' כביכול, כמו משה איש האלקים בעלה דמטרוניתא, **עושה שמים וארץ** רומז לשכינה ששורה בתחתונים, ולכן לית אנא מובד סברי ומובטחני שעוד יבואו ויחולו עלי ברכות אבי.

* * *

ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו וישכב במקום החזא וגו' (כה, יא). ברש"י, וישכב במקום ההוא, לשון מיעוט, באותו מקום שכב, אבל י"ד שנים ששמש בבית עבר לא שכב כלילה, שהיה עוסק בתורה.

פליאה דעת להבין מדוע זה שכב במקום המקודש ההוא. הלא מצינו (תמיד כח). כאשר איש הר הבית מוצא אחד מבני המישמר ישן חובטו במקלו, ורשות היתה לו לשרוף את כסותו, והם אומרים מה קול בעזרה קול בן לוי לוקח ובגדיו נשרפין שישן לו על מושמר. ואפילו בזמנינו כל יהודי פשוט, מי שיש בו רק ניצוץ של יהודי, בודאי שלא ישכב לישון אצל הכותל המערבי, ואיך זה שיעקב שכב במקום ההוא אהרי שארבע עשרה שנים לא שכב כלילה.

כתב הרמ"א (שו"ע אור"ח סימן תקנה, ב) ויש לאדם להצטער בענין משכבו כליל תשעה באב וכו', ויש בני אדם משימים אבן תחת מראשותיהם, זכר למה שנאמר ויקח מאבני המקום, שראה החורבן. ע"כ. וצריך לדעת איך ובמה ראה יעקב אז את החורבן, ואיך זה נרמז בפסוק.

בגמרא (חולין צא:) על הכתוב (כה, יב) והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו, תנא עולין ומסתכלין בדיוקנו של מעלה (פרצוף אדם שבארבע חיות בדמות יעקב – רש"י) ויורדין ומסתכלין בדיוקנו של מטה, בעו לסכוניה (מהמת קנאה) מיד והנה ה' נצב עליו (לשמרו) וכו' עיי"ש. ותמוה מאוד דמה פשעו ומה הטאתו שבקשו להזיקו.

*

נקדים תחילה בכיזור מה שפירש רש"י, ויפגע, רבותינו פירשו לשון תפלה (ירמיה ז, טז) ואל תפגע בי, ולמדנו שתקן תפלת ערבית. והוא בגמרא (ברכות כ:): אברהם תקן תפלת שחרית שנאמר (בראשית יט, כז) וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם, ואין עמידה אלא תפלה, שנאמר (תהלים קז, ז) ויעמוד פינחס ויפלל. יצחק תקן תפלת מנחה שנאמר (בראשית כד, סג) ויצא יצחק לשווח בשדה לפנות ערב, ואין שיחה אלא תפלה, שנאמר (תהלים קב, א) תפלה לעני כי יעמוק ולפני ה' ישפוך שיחו. יעקב תקן תפלת ערבית שנאמר ויפגע במקום וילן שם, ואין פגיעה אלא תפלה, שנאמר (ירמיה ז, טז) ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי.

באהל יעקב כאן כתב לבאר לפי דרכו ענין השתנות תארי התפלה בהאבות ע"ה, באברהם עמידה, ביצחק שיחה, ביעקב פגיעה. בדודאי יש דברים בנו במה שהתפלה נקראת בכל לשונות הללו, כידוע במעלת לשון הקודש שאין מילים כפולות, ודלכל אחד מהשמות הנרדפים יש הוראה מיוחדת (ישמח משה פרשת ויחי), דכל אחד הונח על הוראה מיוחדת אף דהן ענין אחד (שם פרשת נשא ופרשת ואתחנן). עוד צריך לבאר בלשון הכתוב דאחר שנאמר לנביא ואל תשא בעדם רנה ותפלה, חזר ואמר ואל תפגע בי, ומשמע לפום ריהטא שזה ענין אחר דמלבד שלא יתפלל בעדם גם אל יפגע, ואם כן איך מביא ראייה משם דפגיעה זו תפלה.

ונראה לבאר בענין שהתפלה נקראת עמידה, בהקדם מה דאיתא בגמרא (ברכות י:): המתפלל צריך שיכוין את רגליו שנאמר (יהוה א, ז) ורגליהם רגל ישרה, ונפסק כך להלכה בשולחן ערוך (אור"ח סימן צה, א) יכוין רגליו זה אצל זה בכיון כאלו אינם אלא אחד, להדמות למלאכים דכתיב בהן ורגליהם רגל ישרה כלומר רגליהם נראים כרגל אחד. ובמור שם מהירושלמי (ברכות א, א) דזה שעומד ומתפלל צריך להשוות את רגליו, תרין אמורין רבי לוי ורבי סימון חד אמר כמלאכים וחד אמר ככהנים וכו' עיי"ש. ובבית יוסף כתב, לפי שכיון שעומד לדבר עם השכינה צריך לסלק כל מחשבות הגוף מלבו, ולדמות כאילו הוא מלאך משרת, עכ"ל. דכשעומד ומתפלל צריך שיחא כל כך מופשט מחיזו דהאי עלמא, עד שישכח לגמרי שהוא נמצא בעולם הזה, וידמה לו כאילו עומד לפני כסא הכבוד ומתפלל שם בשמים כמלאכי השרת, ועומד כמותם ברגל ישרה.

והמעין בספרים הקדושים מה היא תפלה, נוכח לראות שאין אתנו יודע עד מה, וכבר כתב בספר הקנה (דפוס קארעץ דף כב, א) דהאידינא דלא מכווני (אור"ח סי' קא, א) אין מתפללים אלא כדי שלא תשתכח תורת תפלה מישראל עיי"ש (ועיין שו"ת קב זהב סימן א; שו"ת דברי יציב יור"ד סימן נג, ד). כי כל ענין התפלה גבוה מעל גבוה, כמו שכתב הגה"ק הרבי ר' יהונתן זי"ע ביערות דבש (דרוש הראשון) אשר כל קוץ וקוץ יש בו מסתרי תורה וסודות מרכבה קדושה צרופי שמות מכל העולמות, לפתוח תרעין ולפעול ולעלות לגבוה מעל גבוה שומר, עכלה"ק. שכל תיבות התפלה אינם אלא צירופי שמות לפתוח בהם שערי עולמות העליונים, שבכל תיבה נעשה פעולה בעולם

אחר, והאדם המתפלל כאילו מסתובב עם מפתח בידו ופותח שערים ועולה ובא מעולם לעולם.

אצל זקני הקדוש מצאנו זי"ע לא היה רשות לשום אדם להיכנס קודם התפלה. פעם אחת היה שם עשיר אחד שאין לו הדרך, ושיחד את הגבאי והוא הכניסו בקודש פנימה. כשהבחין בו זקני הקדוש אמר בלשון שאלה: נו? פתח הלה בהתנצלות שבהיות ועליו לצאת לדרך ארוכה לעיר רחוקה כשמונים מייל לכן בא עכשיו לקבל ברכת פרידה. תפס בו זקני הקדוש בדרש כגדו וגער בו: דו גאלגאן, והלא מן הארץ עד לרקיע מהלך חמש מאות שנה, ועוביו של רקיע מהלך חמש מאות שנה, וכן בין כל רקיע ורקיע, למעלה מהן חיות הקודש, רגלי החיות כנגד כולם וכו', למעלה מהן כסא כבוד, רגלי כסא הכבוד כנגד כולם, כסא הכבוד כנגד כולם, מלך אל חי וקים רם ונשא שוכן עליהם – כך חזר על כל לשון הגמרא (הגיגה יג.) – ועלי להגיע עד לשם, אם כן מי צריך ללכת יותר רחוק, אני או אתה.

זו סוג תפלה אחרת לגמרי, שבתפלת שמונה עשרה עומד לפני כסא הכבוד, למעלה מקרני החיות ולמעלה מרגלי כסא הכבוד, לפני הקב"ה בכבודו ובעצמו ועומד ומשתחוה לפניו. בתפלה כזאת אכן מתדמה למלאכים, ולא סתם מלאכים אלא מלאכי המרכבה, ואף למעלה מהם, שכן הוא מגיע עד למלך רם ונשא שוכן עליהם, גבוה מעל גבוה שומר. וממילא צריך לעמוד כמותם ברגל ישרה באימה וביראה, והוא מויע ומתעלה מפחד מלך רם יושב על כסא, כמו שנראה אצל הרבה צדיקים איך שעמדו באימה וביראה ושפתם זיעה, ואחר התפלה נפלו בהתעלפות, ובבחינת (תהלים לה, י) כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך.

בפשטות נראה שזה המכוון כמה שאמרו (ברכות ה:) אלו דברים שעומדים ברומו של עולם ובני אדם מזולזין בהן, ופירש רש"י כגון תפלה שעולה למעלה. היינו שמזולזלים בערך התפלה בחושבם שהדברים אמורים בענינים של מטה ולא יודעים שהכל אל גבוה ויורמו, הללו את ה' מן השמים שמי השמים וגו', ועוד למעלה ולמעלה, וכל מילה ומילה היא מדברים שעומדים ברומו של עולם ממש. ונהנית כשראיתי בענף יוסף (בפירושו על עין יעקב כאן) שפירש כעין זה.⁶⁸

⁶⁸ וזה לשונו: להסביר לך הענין, דע שלא לחנם הוצרכו לתיקון תחנה קטנה ותפלה קצרה כזו ח"י ברכות, מאה ועשרים זקנים, ובהם כמה נביאים (מגילה יז): אלא שהמה השיגו ברוח קדשם והשגת נבואתם העליונה, ונהירא להו שבילין בכל סדרי בראשית ופרקי מרכבה, לזאת יסדו ותקנו מטבע ברכות והתפלות באלו התיבות דוקא, מאשר ראו והשיגו איזה דרך ישכון אורה של כל תיבה פרטית מהם, אשר היא נצרכת מאד לתיקון רבוי עולמות וכוחות עליונים וסדור המרכבה, וכמאמרם ז"ל העבודה צורך גבוה (עיין מנחות סד.). ולכן קראו חז"ל את ענין התפלה דברים העומדים ברומו של עולם, היינו הדברים עצמם, הם תיבות התפלה, עומדים ברום העולמות, כי כל תיבה ותיבה מהתפלה או של איזה ברכה היא העולה למעלה לפעול פעולתה בשרשה העליון המיוחד לה, עכ"ל. וראה עוד בבאר מים חיים פרשת שמות (ג, יז): תפילת השמונה עשרה גלוי וידוע לכל שרומזת הכל לאורות עליונים אשר בשמי השמים, וכולה שמותיו של הקב"ה, שעל כן קראוהו חז"ל דברים העומדים ברומו של עולם, כי כל דיבור ודיבור שבה הכל נמנה ונגמר לכוננות עצמות נשגבים ונוראים וכו' עיי"ש.

זה הענין שהתפלה נקראת **עמידה**, כי אין ישיבה למעלה שנאמר ורגליהם רגל ישרה (ב"ר סה, כא), ואף זה העומד בתפלה הוא כמלאך ושהמלאכים עומדים וכן כתיב (זכריה ג, ז) ונתתי לך מהלכים בין העומדים וכו' (ש"ה תורה אור פרשת נח פרשת וירא). ונאמר דבר זה אצל אברהם אבינו איש החסד, מרגלי המרכבה העליונה (ב"ר מז, ו), ובודאי שבתפלתו עלה בעולמות העליונים אל המקום אשר עמד שם אצל כסא הכבוד לפני מלך יושב על כסא, על כן היא נקראת **עמידה**, שפירושה שעומד ומתקשר בשכינה הקדושה והוא בטל במציאות אל אור אין סוף ברוך הוא.

כמו שראו בעליל אצל הרח"ק רבי ליב שרה"ם זי"ע, שהיה עומד בתפלת שמונה עשרה משך כשמונה שעות כאבן דומם בעינים עצומות מבלי לזוז בשום אבר, ואפילו שפתותיו לא היו נעות, ובכל זאת היה כל גופו מכוסה בזיעה, וכל בגדיו וגם לרבות מנעליו היו רטובים מזיעה, ואת הבעקישע והמלית שלו היה אפשר לסחוט.

תפלה כזאת היא בבחינת עמידה, שהוא מתרומם ונעשה מלאך, שלובש מלאכויות וגופו נעשה לכוש למלאך, ועולה עד לכסא הכבוד. וצדיק כזה מושל בכל העליונים והתחתונים, דכל השערים נפתחים לפניו והוא הולך לכל מקום שרוצה. זו מדרגתו הגבוהה של אברהם אבינו.

*

עוד נראה לכאור את הענין שהתפלה גם נקראת **שיחה**, על פי בחינה דאיתא בספרים הקדושים מתלמידי הבעש"ט, דבעת שרואים מדת הדין גדולה למאוד, שהקטרוג בשמים הוא לאין שיעור ח"ו, ורוצים להמתיק הדינים, אבל כמוה שירבה ללמד זכות הרי יוגבר ביותר הקטרוג בזה לעומת זה, אזי העצה היעוצה שלא יתפלל. כדברי הרח"ק מקאריין זי"ע במדרש פנחס (קונטרס ד אות ג, ומוכא כאמרי פנחס שעז ז אות קמ): כשבא על אדם ח"ו איזה צרה רח"ל וצר לו מאד, אין לו תקנה רק שיכטח בהסד עליון כל יומו, ואז לא יעשה שום דבר ושום רפואה כלל רק לבטוח, ואפילו שלא להתפלל להקב"ה ולא לילך למקוה, רק לבטוח, עכל"ק.

וזקני הקדוש זי"ע באגרא דפרקא (אות עג) כתב: קבלנו מהצדיקים בשעה שאדם צריך להתפלל על חבירו, ורואה ח"ו שהדין מתוח, יתפלל עליו במחשבה. ומביא שם סמוכים לכך מדברי הזוהר הקדוש (ח"א סט, ב) בשעתא דינא שריא בעלמא לא ליבעי ליה לאינש דידכר שמיה קמיה דקוב"ה וכו' עיי"ש. הרי לנו שכדי לא להסתכן מפני המקטרגים כשמפרש את דבריו עדיף שיתפלל במחשבה שבלב, דלפני השי"ת אין צורך בדיבור, והגם שבדרך כלל אנו מודקקים למלאכים שיכניסו תפלותינו, כאומרנו (בסליחות) מכניסי רחמים הכניסו רחמינו לפני בעל הרחמים, משמיעי תפלה השמיעו תפלותינו לפני שומע תפלה, מכל מקום בשעתא דינא שריא בעלמא אין הזמן מוכשר לכך, ויש להתפלל במחשבה.

בהמשך כתב שם באגרא דפרקא: ועוד קבלנו להתפלל עליו ברמז, דהיינו אם צריך לרפואה יתפלל עליו על מזונות שהרפואה כמזונות וכיוצא, דכי יהיב

רחמנא שובע לחיי הוא דיהיב (תענית ה), והש"י בוחן לבות וכליות הוא יודע מחשבתו, ובעלי הקטרוג לא יקטרונו כיון שאין תפילתו בפירוש על הדין המתוח עליו, כך קבלנו. עכ"ל"ק. ואכן כך היה אצל הרבה צדיקים כשבאו אנשים לפניהם בבקשת ישועה ורחמים, לא איחלו על הדבר המבוקש אלא בענינים אחרים, כגון שיהא לו פרנסה בניקל, וכיצא בזה, כל צדיק לפי שורש נשמתו היו לו את המילים שלו, וזאת בשביל לא לעורר ביותר את מדת הדין ח"ו.

הנה לכל ענין יש מקור בתורה, ומצאתי רמז לדבר זה בגמרא (מ"ק ב) שרבי שמעון בן יוחאי אמר ליה לבריה: בני אדם הללו [רבי יונתן בן עסמי ורבי יהודה בן גרים] אנשים של צורה הם, זיל גביהון דליברכוך וכו'. אמרו ליה: יהא רעוא תזרע ולא תחצד וכו'. כי אתא לגבי אבא אמר ליה: לא מבקיא דברוכי לא בירכן אבל צעורי צעורן. אמר ליה: מאי אמרו לך. הכי והכי אמרו לי. אמר ליה: הנך כולהו ברכתא נינהו, תזרע ולא תחצד תוליד בנים ולא ימותו וכו' עיי"ש. עוד בגמ' שם: רבי שמעון בן הלפתא אפטר מיניה דרב, אמר ליה לבריה: זיל לגביה דליברכך. אמר ליה: יהא רעוא דלא תבייש ולא תתבייש. אתא גבי אבא, אמר ליה: מאי אמר לך. אמר ליה: מילין בעלמא הוא דאמר לי. אמר ליה: ברכך ברכתא דברכן קודשא בריך הוא לישראל וכו' עיי"ש. ונראה שראו מדת הדין מתוחה עליהם, והששו שאם יתנו להם הברכות באתגליא לא יחולו על ראשם, לכן הסתירו את הברכה בנוסח של קללה, כאשר במחשבתם לפני הבורא כל עולמים ברכו אותם.

בזה יובן הענין הידוע (ו"ה תבא עג, ב) שהתוכחה של פרשת תבא כולה ברכות, ואפילו בקללות שבתורת כהנים אמרו צדיקים שכולם רק ברכות, והיו צדיקים שתוך כדי קריאת הפרשה בתורה היו מבקשים ואומרים שיעזור ה' שכבר יהא כך. וצריך לבאר מה הסיבה להסתיר הדברים מבלי לומר הברכות במפורש. אלא דאם שמוע תשמעו תזכו שתהא מדת החסד שורה בעולם, בהמשכת רחמים, ואז תהא האפשרות לברך להדיא בכל הברכות האמורות בתורה, אבל אם בחוקתי תמאסו יהא הכרח לומר את הברכות בצורה של קללות, בשביל להסתיר אותם. אמנם גם אלו ברכות הם, כי ה' אוהב עמו ישראל לעד ואינו מקלל אותם ח"ו, אבל צריך להסתיר את הברכות. בזמן שעושה בר ישראל רצונו של מקום אפשר לשום הידים על ראשו ולברכו במפורש, יברכך ה' וישמרך יאר ה' פניו אליך וגו', והברכות יתקיימו, אבל אם אינו שומע בקול ה' אז כשירצו ליתן עליו ברכה צריך לומר דברים הללו שנראים כקללה, כשבצעם גם באלה הדברים יש אותם הברכות של יברכך וישמרך וגו', רק שהם טמונים ונסתרים.

וכאמור כך היה הנוהג אצל הרבה צדיקים. מהם היו גם שהכו, כגון זקני הקדוש מוצאנו זי"ע שהיה לפעמים מכה אנשים וכל מי שקיבל מכה ממנו נושע במשאלותיו. אמנם צדיקים אחרים היו מנשקים, אבל הוא התנהג בבחינה אחרת, כמו שהיה אומר: המעזבווער [הרה"ק הרבי ר' ברוך זי"ע] היה מגדף, והסדילקובער [הרה"ק בעל דגל מחנה אפרים זי"ע] היה מכה, ואגו מגדף ומכה (י"עד שעלט און

שלאנ"ג). דבשעה שמדת הדין מתוחה ה"ו ומפחדים מהקטרוג, אז כשרוצים להמתיק הדינים מעל יהודי בהכרח לילך בדרך זה.

דברים אלה ללמד על הכלל כולו יצא, שבאופן זה היה כל המהלך שלהם, להסתיר ולהצניע הכל מפני הקטרוג.

*

בדרך אפשר נראה לומר דזה הענין כמה שספר הזוהר הקדוש נכתב בלשון ארמי, וכן התלמוד בבלי יש בו לשון ארמי, בניגוד למשניות שכולו בלשון הקודש.

גם מצינו (פנהדרין לה): אדם הראשון בלשון ארמי סיפר שנאמר (תהלים קל"ט, יז) ולי מה יקרו רעידך אל (עיי"ש במפרשים), והיא פליאה עצומה למה לא דיבר בלשון הקודש שבו נברא העולם (ב"ר י"ה, ד). אלא דבזמן שעוזר השי"ת ומדת החסד שורה בעולם, האורות מאירים בשמים, וכל העולם מלא אור מאור הגנוז ואור הקדושה שזרחת בכל העולמות, אז אפשר לדבר בלשון הקודש שבו נברא העולם, ובכל מילה ומילה מכוונים בשמות הקדושים, והמלאכים יודעים ומבינים כל מה שמדברים והם שמוחים ונהנים מכך, ואינם מתקנאים בהיותם יודעים שגדולים הצדיקים יותר ממלאכי השרת (פנהדרין צ"ג). וכל העולם נזון רק בזכות הצדיקים, וכל הקיום בשביל ישראל שבשבילם נברא העולם. וכמו באדם הראשון שהיו מלאכי השרת צולין לו בשר ומסננין לו יין (שם נ"ט), בעת שהיה צופה מסוף העולם ועד סופו (עיי"ה הגיגה י"ב), וכל המלאכים פחדו ורעדו מפניו ובקשו לומר לפניו קדוש (ב"ר ה, י). אז אכן היה יכול לספר בלשון הקודש, אבל לאחר שהטא ונתמעט כבודו (הגיגה י"ב). סיפר בלשון ארמי (עיי"ה שו"ת דברי יציב יור"ד סי' נ"ב, ד), וכל ענינים הרמים והנשגבים שביקש לדבר בהם הוכרח לאומרם בלשון ארמי, שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי (שבת י"ב), לפי שחשש מפני הקנאה והקטרוג.

כמו כן בזמן שהיה העולם כתיקונו היו רשאים לעסוק להדיא בסתרי תורה, ולא זו בלבד שלא נתקנאו בהם המלאכים אלא שאף התאספו ובאו, כדמצינו (הגיגה י"ד): מעשה ברבן יוחנן בן זכאי וכו', אמר אפשר אתה דורש במעשה מרכבה ושכינה עמנו ומלאכי השרת מלויין אותנו, ואני ארכב על החמור, מיד פתח רבי אלעזר בן ערך במעשה המרכבה ודרש, וירדה אש מן השמים וסיבבה כל האיננות שבשדה, פתחו כולן ואמרו שירה וכו', נענה מלאך מן האש ואמר הן הן מעשה המרכבה וכו'. וכשנאמרו הדברים לפני רבי יהושע היה הוא ורבי יוסי הכהן מהלכים בדרך, אמרו אף אנו נדרוש במעשה מרכבה. פתח רבי יהושע ודרש וכו', והיו מלאכי השרת מתקבצין ובאין לשמוע, כבני אדם שמתקבצין ובאין לראות במזומטי התן וכלה וכו' עיי"ש. כל זאת בזמן שהיה העולם כתיקונו שאז גם נשמות הצדיקים מעולם העליון באו, והיה העולם מלא אור (א' לעכטיגע וועלט'). אבל מעת שגברה רוח הטומאה ומדת הדין מקטרגת, שמתקנאים בישראל ואומרים שאינם ראויים לכך, אז יש צורך להסתיר מפני הסכנה, ולא רק סכנת חיים בעולם הזה אלא גם בעולם הבא, שעלול לאבד שני עולמות.

לכן חברו חכמי התורה את התלמוד בבלי בלשון ארמי. בזמן חכמי המשנה, רבינו הקדוש ושאר התנאים הקדושים שהיו בארץ הקדושה, ארץ אשר עיני ה' אלקיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה (דברים יא, יב), שיש שם התגלות השכינה הקדושה, ויכולים לעבוד את ה' בקדושה ובטהרה, וכל הדר בארץ ישראל שרוי בלא עון (כתובות קיא), והיתה ארץ ישראל מלאה קדושה על ידי התנאים הקדושים, אז היו שונים משנתם בלשון הקודש. אבל משירדו לבבל שארץ העמים מטמא (נזיר נד), ואף בארץ ישראל גופא נחלשו הדורות כי נתרבו עמי הארץ בורים וריקים ואנשים לא טובים, מאז היו מפחדים ללמוד בלשון הקודש, על כן יסדו תלמוד בבלי שהוא בלול בלשון ארמית, להסתיר את לימודם שלא ידעו מכך המלאכים שאין מכירין בלשון ארמי.

וביותר נזהרו בסתרי תורה להעלים ולסגור את הדברים באלף מנעולים, הן בעריכת הדברים בלשון ארמי, והן במה שנאמרו הדברים שתומים והתומים, שלא מגלים מה שהושבים, ומליבא לפומא לא גליין. כגון במדרשים שהדברים נעולים והתומים, ואמרו צדיקים קדושי עליון שלא נמסר בידינו המפתח של המדרשים. אכן מעיינים במדרש ומשתדלים להבין ולפרש, אבל אין אתנו יודע עד מה יורד לעומקם של דברים. וכנודע שהרה"ק מוהרי"א מזידיטשוב זי"ע שהיבר חיבורים על המדרשים, כל דבריו על פי קבלה.

כל זאת לפי שהיו חוששים שלא לעורר קנאה אצל המלאכים, וכענין שהביאו התוספות (ברכות ג. ד"ה וענין) מה שאומרים העולם דלכך אומרים קדיש בלשון ארמית, לפי שתפלה נאה ושבה גדול הוא, על כן נתקן בלשון תרגום שלא יבינו המלאכים ויהיו מתקנאין בנו. בזמן שבית המקדש היה קיים והעולם היה מלא קדושה ותורה, ירושלים עיר הקודש היתה מלאה חכמים וסופרים בבתי כנסיות ותינוקות של בית רבן, לא היה צריך לחוש לכך, דאדרבה כל מלאכים ושרפים היות ואופני הקודש נכנעו בפניהם. ומה שלאחר החורבן לא היה אלא אצל יהידי סגולה, וכגון מה שמצינו (הגיגה ד) דבר פלא בלתי מובן בשכל אנושי, דרב ביבי בר אבוי הוה שכיח גביה מלאך המות ובא לפניו לספר לו עניניו ופעולותיו, ורואים מזה שאפילו מלאך המות היה נכנע בפניו.

זקני הק' מצאנו זי"ע, כשישב פעם בשולחנו הטהור והנוכחים עסקו בשיחה, השקיט אותם כשדפק על השולחן והכריז ואמר: דרך ארץ מפני, מלאכים ושרפים והיות ואופני הקודש מודעושים ממני. (וכמו רגע לאחר זה היה יכול גם לומר: בכל העולם כולו אין בנמצא איש חומא כמוני. ואין סתירה בין שני המאמרים, והדברים עתיקים).

*

בזמן שכל העולם היה מלא קדושה ותורה, והיו הרבה צדיקי אמת, אז היה אפשר ללמוד קבלה, ללמוד בלשון הקודש, ולמסור מאחד לחברו. אבל משנתקלקלו הדורות ראו צורך לחבר את ספר הזוהר בלשון ארמי, ולא זו בלבד שנכתב בלשון

ארמזי אלא שהדברים מסוגרים בהותם בתוך הותם, עד שאם יבא אחד ויתרגם את ספר הזוהר ללשון הקודש גם כן לא ידעו ולא יבינו, אף אחרי כל הפירושים. וזה כלל גדול בספר הזוהר, שבמקום שלא מבינים עוד יתכן שמשויגים איזו ידיעה קלה, אבל במקום שהושבים שמבינים, דהיינו שהדברים נראים כפשוט פשוט בדברי הפסוק, שם בודאי לא יודעים כלום. כך שמעתי מצדיקי אמת, וזה אמת ויציב.

כבר כתב הרמב"ן בהקדמה לספרו על התורה: ואני הנני מביא כברית נאמנה והיא הנותנת עצה הוגנת לכל מסתכל בספר הזה, לכל יסבור סברה ואל יחשוב מחשבות בדבר מכל הרמזים אשר אני כותב בסתרי התורה, כי אני מודיעו נאמנה שלא יושגו דבר ולא יודעו כלל בשום שכל ובינה, זולתי מפי מקובל חכם לאוזן מקובל מבין, והסברא בהן אולת מחשבת מועלת רבת הנזקין מונעת התועלת וכו', אל יהרסו אל ה' לראות כי ה' אש אוכלה הוא וכו', במופלא ממך כל תדע, במכוסה ממך כל תשאל, במה שהורשית התבונן, שאין לך עסק בנסתרות, עכ"ל. ומוי יאמר זכיתי לבי לדעת ולהבין אמרי בינה במאמרי התנא האלקי רבי שמעון בן יוחאי.

ואף אם אחד ירצה להתעלות ולהגיע לידי כך, מכל מקום אין הדור ראוי, והרי זה בגדר מה שאמרו (ברכות נז, ועוד) ראוי שתשרה עליו שכינה אלא שאין דורו זכאי לכך, ולא יוכל להתקיים ולהיות בעולם, ומיד יסלקו אותו. שיתגבר הקמרוג שאין זה מהראוי בדור טמא כזה, כי זה דור דורשיו (תהלים כד, י) דור לפי פרנס ופרנס לפי דורו (ערכי יז), ואסור לו להיות בדור הזה, ונמצא מושק בהייו.

לכן צריך להסתיר ולהעלים את הדברים, לומר ברמז, כמו שמצינו בחז"ל הדיו משתעו בלישנא דהוכמתא, וכל העובר על דבריהם ישתומם בראותו בעליל שהכל ריזין דריזין, כגון באגדות דרבה בר בר הנא (בבא בתרא עג-עד) ששם כל אחד רואה שאינו יודע את שיחו, אך לא שם בלבד אלא אף בגמרות שהושבים שיודעים ומבינים גם שם יש גגוי נסתרות, למשל המשנה (ב"ק ב) ארבעה אבות נזיקין יש בה אלפי פשמים על פי פנימיות. כן גם מבואר בהקדמה לספה"ק דברי חיים על התורה מפי כתבם של בניו הקדושים: כי שמענו מפיו הקדוש שגם בפלפול ההלכות לא אמר שום דבר רק אשר יוצדק חידוש זה גם לפי הקבלה ליחודים, עכלה"ק. לא כמו שהושבים שרק ספר הזוהר לא מבינים, ההבדל רק ששם יודעים שהדברים למעלה מהשגתנו ואילו בגמרא הושבים שכן מבינים ומשיגים.

אלא שהתורה לא יגונה, הרי חובה עלינו לעסוק בדברי תורה לדעת מה יעשה ישראל להלכה ולמעשה, לכן לומדים בגמרא כפי הכנתנו. אבל בספרי הזוהר והמקובלים, על זה נאמר (חגיגה יג) במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור, במה שהורשית התבונן, אין לך עסק בנסתרות.

*

מוכרחני לדבר על כך בהיות וראיתי שהדור נפגם בזה. בעיירות שבגליציה ובהונגריה לא נראה כזאת שיתקיים בבית המדרש שיעור בספר הזוהר,

או בעיץ חיים, או שיהא בית המדרש שמתפללים בו על פי קבלה, על אף שהיו אז אנשים יותר גדולים וצדיקים מבימינו. והיום רבו המתפרצים להתעטף באיצטלא של 'מקובלניק', עוסקים בספרי קבלה ומתרגמים את הדברים ללשון הקודש, ונדמה להם שכבר יודעים הכל, עד שבזמנינו יכול להיות גם איש מגודל שיער שמחבר ספר בענייני קבלה, רחמנא ליצלן מהאי דעתא ומקבלה כזאת. למזלינו שאכן לא יודעים את שיחם ואין אלו אלא דברי הבל. ובאמת יתכן שאכן אין בכך שום חשש, כי במה שהם מבינים בדעתם הנבערה רשאים לומר ככל העולה על רוחם, שבין כך בשמים ממועל כל דבריהם ללעג ולקלם.

נהירנא כד הוינא מליא, בעיר קליינווארדיין, שראיתי בחנות איזה ספר מלא גימטריאות על פי קבלה, ובהשבי שכ"ק אאמור"ר זי"ע יהנה מאוד מספר זה, לקהתיו והבאתי לו. פתח אאמור"ר את הספר והביט בו, ומיד הפטיר ואמר בביטול: 'ער ווייסט נישט פין זיין לעבן צי זאגען', והורה לי להחזיר את הספר לחנות.

ידע שאפילו בזמן האריו"ל היו אזהרות רבות שלא ללמוד רק הקבלה של רבי חיים ויטאל, כי אותו הסמוך האריו"ל שיורד לכוונתו ושרשאי לכתוב, ושארין ללמוד ספרי הקבלה של שאר תלמידים. ענין זה הוא למעלה מהשגתינו ואין לנו להתערב בזה, מה גם שזה בין כך לא נוגע לנו דאין אתנו יודע עד מה. על כל פנים רואים מזה שכבר בימים ההם נזקקו לברר ולחפש מי שיורד לעומק הדברים, ושהכירו בו שהוא ראוי ללמוד, ומכל שכן שצריך להתרחק מאלו הנערים המנוערים שבזמנינו שעושים ומדברים ולא יודעים מאומה, וכותבים ואף עושים ציורים ודבריהם ראויים לשריפה.

צריך זהירות רבה ולברוח מזה כמו מאש. חובת איש יהודי ללמוד רק גמרא ושולחן ערוך, לדעת את הדרך ילך בה ואת המעשה אשר יעשה, כיצד צריך לעבוד את ה' ולהיות יהודי. וגם את זה יש להסתיר עד כמה שאפשר שאחרים לא יכירו ולא ידעו, כאמור (מיכה ג, ה) והצנע לכת עם אלקיך, שאף אחד לא יראה ולא ידע, כדרך הצדיקים הקדושים שכל מעשיהם היו בהצנע ובהסתר.

*

נחזור לענין התפלה. מחמת החשכות שגוברת בעולם אין להתפלל באתגליא, ולכן כל הבקשות בתפלת שמונה עשרה מנוסחים בהסתר וכיסוי. בסידור האריו"ל אמנם כתובים כוונות עמוקות ככל ברכה, אבל הדברים נסתרים, ובזמנינו אסור לפרסם ולגלות. לפי פשוטם הם דבורים הנראים כבקשות גשמייות, עד שכל אחד מבקש מטוב לו בענייניו, כשכואב לו השן מבקש על זה בכרכת רפאנו, ובכרכת ברך עלינו דעתו נתונה על דירה נאה ומרווחת, האחד מבקש על עליות שערים והשני מבקש דוקא על ירידתם לפי שכך טוב לו, כל אחד 'מומין' לעצמו בתפלת שמונה עשרה את צרכיו האישיים, ולא יודעים לפרש את הדברים על אמיתתם ולדעת על מה באמת מבקשים. אמנם גם זה טוב מלא כלום, שלפחות יש לו אמונה בהש"ת ופונה אליו בצר לו.

לפני שנקבע נוסח התפלה היה כל אחד מדבר כפי יכלתו (עיי' רמב"ם הלכות תפלה א, ג-ד) ומסדר תפלתו על פי כוונות ויחודים, וכדרכו של אברהם אבינו בתפלה באופן של עמידה, וכל אחד הלך למעלה למעלה גבוה מעל גבוה עד שהגיע למרכבה עליונה. משנהרב בית המקדש וגלו ישראל ממקומן הכירו חכמינו ז"ל וראו שכבר לא יכולים ללכת בדרך גבוה כזה, לכן תקנו נוסח התפלה בשמונה עשרה ברכות, בצורה נסתרת, כשהסדר והנוסח שיהיה לכל אחד, וכל חד לפום מה דמשער בלביה, זה ככה בכוונות פשטיות וזה ככה בכוונות עליונות. הגר"י עמדין בסידורו מגלה חלק מהסודות, ובסידור האר"ז"ל כתוב יותר, ובסידור הרמ"ק ובסידור הרש"ש, והדברים מכוסים ונעלמים ולא נמסרו אלא ליחידי סגולה.

ולא עוד אלא שגם את הדיבורים עצמם מכסים ומעלימים, וכנ"ל שהתפלל עליו יהא רעוא התורע ולא תחצד וכו'. זקני הק' מצאנו זי"ע היה רגיל לעסוק בשיחה קודם התפלה, וידועים לי הרבה עובדות בזה. פעם אחת קודם תפלת מנחה ישב כך ושוחח על דא ועל הא, והיה שם אדם אחד שהגיע ממקום אחר והרהר בדעתו: יושב כאן הרבי מצאנו שמפורסם כגדול וצדיק ומבלה את הזמן בדברים של מה בכך. תוך כדי מחשבתו פנה אליו זקח"ק בשאלה: הרבי שלכם (שהיה צדיק גדול ואיני מגלהו מפני כבודו) האם הוא יושב לפעמים ומדבר כמו שהצדיקים משוחחים. ענה הלה ואמר: הם וחלילה, הרבי שלנו תמיד יושב בפנינו בדבקות ורואים עליו תמיד שהוא מופשט מעולם הזה. נענה זקח"ק ואמר: בודאי, הוא לא יודע זאת, הרי זה בעל שם/סקע. כלומר שזה היה מענינים שבדרך הכעש"ט, ודרך ראפשיץ, לדבר ולשוחח בדברי עולם הזה, כגון מה נשמע בחוץ, האם יורד גשם וכיוצ"ב, כשבאמת הכל רק סודות קדושים.

כדוגמא ניתן לראות בספר הקדוש סור מרע לזקני הקדוש זי"ע (כתב יושר דברי אמת, ובחפשות מהרצ"א אות קמה) שמוזכר כמה מילים בשפה המדוברת אל מה יכוונו ברזין טמירין, שכך דרך הצדיקים שבכל מילה ומילה שמדברים טמונים סודות, כשמכסים הכל מבלי לגלות.

זה ענין אין שיחה אלא תפלה, שהתפלה נראית כשיחה בעלמא. ונאמרו הדברים ביצחק אבינו שהוא בכחינת מדת הדין כנודע, ובתפלת המנחה דאיהו בזמנא דינא קשיא שרייא בעלמא (וזהו ה"א קלב, ב), שלכן אין אומרים אז תחנון מחמת שיראים לומר בשעה שמדת הדין שורה, ולכן תיקן אז תפלה בדרך שיחה, לא בדרך עמידה כמו אברהם שעמד בתפלתו ביהודים עילאים שעלה בהם עד למרכבה, אלא בדרך שיחה, דאפשר להתפלל גם בשעה שמושוחח וכל השיחה שלו רק תפלות ותשבחות, ובהם מייחד יהודים והולך עד לעולמות העליונים באופן שגם המלאכים לא יודעים מזה רק הבורא כל עולמים לבדו, ומגיע עד לכסא הכבוד.

על זה נאמר **ויצא יצחק לשוח בשדה**, היינו תפלה באופן של שיחה, ומפרש הכתוב בסוכת הדבר כי זה היה **לפנות ערב** כאשר מדת הדין שורה בעולם, (וראה בתיקוני זוהר חדש פד, א: ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב, לפנות כל מקטרגין דאינון ערבובא וכו', וע"ע מאור ושמש רמזי יום ב' דסוכות על פסוק זה). וביארו חז"ל אין שיחה אלא תפלה שנאמר **תפלה**

לעני שמדת הדין שורה עליו דלולי זאת היה עשיר, ולכן **כי יעטוף** הוא מעטף את תפלתו בכיסויים, **ולפני ה' ישפוך שיחו** הוא שופך שיחה בדברים שאין תוכן כוונתם ידוע אלא לפני ה', תפלת העני הולכת לפני ה' לבדו, בהיותו ירא ממקטרגים שלא יעכבו את תפלתו לכן כשרוצה איזה דבר הוא עוטף בקשתו בתוך מלים אחרות לגמרי באופן שרק השי"ת יודע את כוונתו.

*

יש עוד אופן של תפלה, על ידי לימוד התורה. ושמעתי מצדיק אמת שהיה בדורנו שאמר: התורה שאני אומר בעידן רעוא דרעוין בשבת קודש (כיוון שלש סעודות תורה) היא תפלה. ויבואר כי בדרך זה נמנע הקטרוג, דעל תפלה יש מקום לקטרג דשמא אינו ראוי לעמוד בתפלה, אבל תורה כרוכה ומונחת בקרן זוית וכל הרוצה ללמוד יבוא וילמוד (על פי קידושין טו.), ואפילו ילד קטן לומד חומש, ובכן הוא לומד תורה ואומר פירושים כשבכל פירוש טמון לימוד זכות ובקשות על ישראל, דהשי"ת מחונן אותנו דעת לפרש את הדברים בדרך תפלה ולימוד זכות על העולם ועל עצמו, כענין (ישעיה מו, כו) ספר אתה למען תצדק.

הוא הענין שאמר אביי, לא הוה מצלינא אלא היכא דגריסנא, ורבי אמי ורבי אסי לא מצלו אלא ביני עמודי היכא דהוו גרסי (ברכות ה.). כי גם הגירסא שלהם היתה תפלה. ולכן מי שתורתו אומנותו פטור מן התפלה (שבת יא.), כי תורתו היא תפלתו. ועל דרך שפירש בזה הר"ק מוהרי"א מוידויטשוב זי"ע (ראה פאר יצחק ט, ב) שלכל אומן יש כלי אומנות המיוחדים לו לעשות בהם את מלאכתו, הסנדלר בפטישו והחייט במספריים ומחט, ואילו התלמיד חכם עושה מלאכתו בלימוד התורה. כשהוא רוצה להמשיך בני ומוזני ורפואות הוא פועל זאת בלימודו, ושוב אין צריך לעמוד בתפלה, כי בתוך מה שלומד כבר מונחים כל התפלות ובקשות שלו.

בזה מובן מה דמצינו (ברכות יג.) אמר ליה רב לרבי חייא לא הוינא ליה לרבי דמקבל עליה מלכות שמים (שהיה שונה לתלמידיו מקודם זמן קריאת שמע, וכשהגיע הזמן לא ראיתו מפסיק – רש"י), אמר ליה בר פחתי בשעה שמעביר ידיו על פניו מקבל עליו עול מלכות שמים. והוא פלאי שהלא עבודה גדולה יש בתפלה, הרבה כוונות יש בדברי האריז"ל, ואיך סידר כל זאת, ובהכרח לומר שכל כוונות הללו היו טמונות בדברי תורה שלמד, וזה מכלל תורתו אומנותו שכל דבר הוא יכול לעשות על ידי התורה שלומד. זה אמת לאמיתתה של תורה.

*

זאת היתה מדרגתו של יעקב איש תם יושב אהלים (בראשית כה, כז), תתן אמת ליעקב (מיכה ג, ב) אמת זו תורה (ברכות ה.), שישב בבית שם ועבר ולמד תורה, דדבקותו בבורא כל העולמים היתה על ידי לימוד התורה. והרי זה במקום תפלה שידוע מספרים הקדושים (נועם אלימלך ליקוטי שושנה ד"ה שירו לה, בני יששכר ר"ח ב ה, ועוד) דתפלה לשון חיבור והתקשרות כמו (בראשית ל, ה) נפתולי אלקים נפתלתי.

זה שנאמר בו ויפגע במקום ואין פגיעה אלא תפלה, הכוונה לתפלה שעל ידי תורה שבכך פגע ישר בהשי"ת לבדו. וזאת כאשר **ויצא יעקב מבאר שבע** שם למד תורה בבית שם ועבר, וילך **רנה**, ופירש בנועם אלימלך לפי דרכו בקודש והכוונה להרוץ אף (ועיין תולדות יעקב יוסף), ולדרכנו יבואר כי היתה מדת הדין מתוחה עליו כברחו מחמת עשו אחיו, מה גם בהיותו בדרך אשר כל הדרכים בחזקת סכנה (ירושלמי ברכות ד, ע"ג) על כן לא היה ראוי להתפלל באופן של עמידה ביהודים וכו"ל, וגם באופן של שיחה לא היה יכול להתפלל כיון שהיה יחידי ואין איש עמו לשוחח עמו, על כן נמלך בדעתו לפגוע בהשי"ת על ידי שיעמוק כל הלילה בדברי תורה, ובוזה תהא תפלת ערבית שלו, שבתוך דברי תורתו ישפוך את לבבו לפני השי"ת, לעורר זכות שהותר לו ליקח את הבכורה והברכות, ושיציל אותו השי"ת מיד עשו, ולהמשיך רחמים לזרעו אחריו עד סוף כל הדורות.

הוא שאמרו ואין פגיעה אלא תפלה שנאמר ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם **רנה ותפלה**, רמז בלשונו על רנה של תורה שלא יעסוק בתורה לזכותם דהיינו שינצלו בזכות לימוד תורתו, ואל **תפגע בו**, לא רק אל תתפלל במפורש בעד העם הזה, אלא שגם אל תבקש עליהם בהעלמת הדברים בתוך דברי תורה. ומזה למדו הו"ל שיש מושג בתפלה שעניינה פגיעה, דהיינו שמתפלל על ידי תורה.

כך ביקש יעקב אבינו לעשות באותה לילה שתיקן תפלת ערבית, ויפגע במקום על ידי תורה, וילן שם לא בשביל לישן אלא לעסוק בדברי תורה, **כי בא השמש ואין רנה של תורה אלא בלילה** (שמו"ד מז, ה), ויקח **מאבני המקום וישם מראשותיו** כדי שלא יישן, אך למעשה לא עלתה בידו כי נפלה עליו עייפות וישכב **במקום ההוא**, וכענין (בראשית מז, יב) ותרדמה נפלה על אברם כמבואר בספרים הקדושים (עיין אהל יעקב שם). ויהי לפלא אשר וישכב **במקום ההוא**, לשון מיעוט באותו מקום שכב, אבל ארבע עשרה שנים ששמש בבית עבר לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה (רש"י), שם לא עלה על ערש יצועו על אף שעמדו לפניו מטות מוצעות, ודוקא כאן במקום המקדש לקח מאבני המקום וישם מראשותיו וישכב.

ולחבינו פשר דבר הראו לו בחלומו והנה **סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה**, סלם כגימטריא סיני (בעל הטורים) רמז לתורה שניתנה בסיני, והראו לו את החורבן, שייגיע זמן שתהא התורה מוצבת ארצה מבלי אפשרות לעשות אתה מאומה, כי מלכה ושריה בגוים אין תורה (איכה ב, ט), וכיון שגלו ישראל ממקומן אין לך ביטול תורה גדול מזה (הגיגה ה).

גם זה ברור כשמש דעצם הדבר שהוכרחו להלביש את התורה בלשון ארמי כבר נחשב לירידה מרום המדרגה של ראשו מגיע השמימה, מה שבגולה עברה התורה ללשון ארמי ולא נשארה בלשון המשנה, מפני חשש התגברות הסמרא אחרא, בכך כבר ירדה התורה בהתלכשות. וזה חלק מהגלות דעל אף אשר **וראשו מגיע השמימה**, ויודע שהכל סודות בעולמות העליונים, בכל זאת צריך שיהא הכל מלוכב בארציות **סלם מצב ארצה**.

כמו כן הורו לו בזה דרך ישרה שיבור לו עם צאתו לחוץ לארץ, דכאן אין רשאים ללכת בדרך של ראשו מגיע השמימה לעלות לשמים עם יהודים, אלא חייבים להסתיר הכל להיות סולם מוצב ארצה.

וכבר אמרו (יומא עב), זכה נעשית לו סם היים לא זכה נעשית לו סם מיתה, והיינו סלם תורה שניתנה בסני, מוצד אחד אפשר להיות מוצב ארצה שלא יכולים לעשות בה מאומה, מוצד שני אפשר להיות וראשו מגיע השמימה לעלות עד לשמים ולפעול הכל על ידה. וכמו כן בתפלה (סולם בנימטריא קל וכו' – בעל הטורים), דברים העומדים ברומו של עולם וראשו מגיע השמימה, ובני אדם מולולין בהם והושבים שהם בקשות בעניני ארצות מוצב ארצה.

והנה מלאכי אלקים אלו הצדיקים ותלמידי חכמים אשר דומים למלאכי השרת (שבת כה: קידושין עב.), עולים ומתעלים על ידי התורה, אבל יתכן גם להיות ויורדים בו שנעשית לו סם מיתה. אם לומד באמת לאמיתה ומכוין אל האמת, שלומד סודות התורה כמו רשב"י האר"ז¹ הבעש"ט וכל צדיקי עליונים, אז עולים. אבל אם ח"ו לומד תורה שלא בקדושה ובטהרה ואינו זוכה לכוין אל האמת, נמצא מקצין בנמיעות ח"ו, ויורדים בו רח"ל.

ובכן תדע כי בנפשך הוא הדבר, שלא כמו בימי שבתך בארץ ישראל אצל יצחק ואברהם, כשלמדתם תורה שלשתכם ביחד (כמו שכתב החיד"א ז"ל במדבר קדמות א' א: אבות העולם אברהם יצחק ויעקב ראו זה את זה וט"ו שנים למדו התורה בכל יום וילה מ"ז שעות), שם היה אפשר ללמוד מעשה מרכבה בגלוי, אבל כשאתה בא לחוץ לארץ ובביתו של לבן אתה צריך שמירה מעולה וזהירות מרובה. אכן עלה בדעתך לפגוע במקום על ידי תורה, אבל דע לך שגם התורה עיצמה צריכה שמירה יתירה, דאם לא זכה נעשית לו סם מיתה ח"ו, ומכל שכן בלימוד רזי תורה.

ראיתי צורך לדבר פעם בענין זה, שכל יהודי צריך לדעת זאת, ובפרט בזמנינו, והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת.

*

גם לקיחת הברכות, שבעבור זה נאלץ עכשיו יעקב אבינו לברוח חרנה מפני שנאת עשו, היתה בהסתר ובהצנע כאשר רבקה אמו לבשתו בבגדי עשו וגו'. ונראה דאלמלי היה יצחק אביו קורא אותו לברכו והיה נכנס הדור בלבושו כמות שהוא, אז כל שד ומקטרג שבעולם היה מועב בעדו, והס"מ בעצמו היה נעמד ליד הדלת ולא נותן לו להכנס אל יצחק, כמו שעשה אצל האחים הקדושים הרה"ק הרבי ר' אלימלך והרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע כידוע הסיפור באריכות². ובהיות ורצתה רבקה שיקבל

¹ כאשר הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזנסק זי"ע ואחיו הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע הלכו בגלות כידוע לתקן את העולם, הגיעו בדרכם לביאלא-ביליץ (הן שתי ערים הסמוכות זו לזו, ורק גשר מפריד ביניהן, וביאלא היתה שייכת למדינת פולין וביליץ לגרמניה). אחר שהשפיעו לטובה על אנשי ביאלא, רצו לעבור על גבי הגשר לביליץ, אולם אז נעמד הרשע הס"א בדרכם וחרבו שלופה בידו,

יעקב את הברכות באין פגע רע, לכן הלבישה אותו בבגדי עשו ובכך הוא כבר נשתנה לגמרי.

כמו ששמעתי מכ"ק אאמור"ר זי"ע מעשה ששמע מפי קדוש דו"ז הגה"ק מדוקלא זי"ע (שהיה גאון עולם, צדיק אמת וקדוש עליון), אחיו של זקני הקדוש מצאנו זי"ע שאהבו אהבת נפש והיה חביב אצלו כבבת עינו, ובכל פעם שהגיעו כשאך נכנס להיכל קדשו היה זקני הקדוש עומד ורץ לקראתו ומקבל פניו בשמחה עצומה. פעם אחת בהגיעו לצאנו וביקש להיכנס, לא היה בהישג ידו הספאדיק שלו ובודאי שלא היה נכנס לזקני הקדוש עם כובע פשוט בראשו, וכיון שבערה בלבו אהבה והשתוקקות עצומה לראות פני קדשו הלך ושאל ספאדיק מאיש פשוט שהיה שם, חבשו לראשו ונכנס אל הקודש פנימה. אך למרבה הפלא המשיך זקני הקדוש בעסקיו ולא עמד לקראתו. נכנס הרב מדוקלא והתקרב עד שכבר עמד ליד השולחן, והתקרב יותר ועמד מול פני קדשו. אך זקני הקדוש לא הסתכל עליו. כך עמד שם קרוב לשעה, עד ששב על עקבותיו ויצא מבלי לקבל שלום, והחזיר את הספאדיק לבעליו. אדהכי הביאו לו את הספאדיק שלו וחבשו והזר ונכנס, ואז מיד כשפתח את הדלת עמד זקני הקדוש לקראתו בחיבה יתירה כהרגלו. כשנענה אחד הנוכחים ואמר: הלא כבר היה כאן, נתהרהר זקני הקדוש קימעא והתבטא ואמר: וכי איך לובש איש יהודי מלבוש זר (זווי טוט זיך א איד אהן א פרעמד לבוש').

הנה כי כן בעת שלבש יעקב את בגדי עשו נשתנה למציאות אחרת לגמרי, והמקטרגים כבר לא רעשו כל כך. גם יתכן שלא הכירו בו ולא ידעו מי הוא. כמו כן אביו יצחק לא הכירו אף שהיה נביא, וכמו שגם זקני הקדוש על אף שהיה בעל רוח הקודש לא הכיר את אחיו הקדוש בשעה שלבש כובע של איש אחר, ולא הכירו כי היו ידיו כידי עשו אחיו שעירות (כו, כג), דבהיותו לבוש בגדי עשו כבר אין זה יעקב. כל זאת כאמור היתה בסיבה מן השמים שילבש בגדי עשו בשביל שיוכל ליקח את הברכות.

וי"ש לומר שלכן בעו מלאכי השרת לסכנויה, שקמרגו על כך שלבש בגד נכרי שזה עושה פגם גדול בנפש הלובש, כמו שכתב זק"ה"ק מוהרצ"א זי"ע (אגרא דכלה פר' משפטים בפסוק לעם נכרי, מעין גנים פ"ג), (בעונותינו הרבים נפריץ הדבר מחמת שלא יודעים חומר הענין, ורצייתי להאריך בזה אך אין בידי מחמת תשות כוחי). וגם דסברו שאינו ראוי לברכות בחיותו בלא אשה. מיד והנה ה' נצב עליו, ובכך הראה לדעת שהשכינה שורה עליו, וממילא הוא שלם בבחינת דבר ונוקבא וראוי לקבל את הברכות, וגם אין חשש בלבישת בגדי עשו דכיון ששכינה עמו אין הטא בא לידו (שבת נז).

והזהירים שלא ימשיכו בדרכם, באמרו "לא תעבור בי פן בחרב אצא לקראתך". אולם האחים הקדושים אמרו גירא בעיניה דשטנא ורצו להמשיך בדרכם ולא לשמוע לו, ואז אמר להם הבעל דבר, שאם ילכו יעזוב הוא את כל העולם ויתגרה רק בהם. הרבי ר' זושא, ברוב קדושתו, אמר שאינו פוחד ושיכולים להמשיך ללכת. אבל הרבי ר' אלימלך סבר שלא לילך, והם חזרו לאחוריהם. ודבר זה היה נראה בעין, שבכל מקום שעברו בו, הנהיגו שם את דרך החסידות, וביאלא היתה עיר חסידית להפארת עם חסידים ואנשי מעשה משך רבות בשנים עד החורבן, ואילו בליץ הסמוכה לה כבר היתה עיר מקולקלת. (שפע חיים דרשות חומש רש"י תשמ"א, פרשת ואתחנן, ועוד).

*

בזה גם יבוארו המשך המקראות, ויאמר אני ה' אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך, פירוש על ידי אשר אתה שוכב עליה אתננה לך ולזרעך. כאן גילה הכתוב רוממות ערך השינה של יעקב, שמלאכי השרת לא ידעו מכך ובעו לסכוניה על אשר שכב במקום המקדש, אבל למעשה בשכיבתו זאת נתקדשה הארץ קדושת עולם. והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה, דעתידה ארץ ישראל שתתפשט ככל העולם כולו (ילקוט ישעיה תקג), והכל בכח ארץ ארבע אמות שאתה שוכב עליה, כמו שפירש רש"י שקיפל הקדוש ברוך הוא כל ארץ ישראל תחתיו, ויתכן שגם כל הארצות שעתידה ארץ ישראל להתפשט בהם.

וייקין יעקב משנתו, ובמדרש (ב"ר פט, ד) רבי יוחנן אמר **ממשנתו**, כלומר שלמעשה אכן עלתה בידו את אשר יזם לעשות ויפגע במקום בדברי תורה, על אף אשר **וישכב במקום ההוא** ונראה כמו ישן היה עוסק אז בתורה. כדרך שהיה פעם אצל האריו"ל שהיה ישן ביום השבת, ואחד מהחכמים ראה דרהושי מרחשין שפוטתיה ועמד שם לראות אם יבין איזה דבר, ונתעורר ואמר לו שארי ליה מאריה כי עתה קבלה נשמתי ריזין עילאין שצריך כמה שנים לאמרם ובעבור כבודו נתעוררתי. והחיד"א (שם הגדולים בערכו) מסמיך לעובדא זו מדברי המדרש (ילקוט שמואל כד) שבאותו לילה שהיה אצל שמואל למד דוד מה שתלמיד ותיק אינו לומד במאה שנה וכו' (ועיין מטה אפרים סי' תקצח באלף למטה א, ובקצה המטה שם).

כך יעקב אבינו ע"ה כששכב במקום ההוא עסק בתורה, וכנ"ל שדבר זה נתכוין לעשות כשבא לשם, ולפי שהיה בגלות לא היה יכול ללמוד באתגליא, על כן וישכב במקום ההוא, ומה שלמד אז לפני כסא הכבוד לא היה גלוי וידוע בלתי לה' לבדו. והנה ה' נצב עליו ויאמר שבשינה שלו הגביר כח הקדושה עד כדי כך שהארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך, וכל הכח של אוירא דארץ ישראל מחכים (ב"ב קנח) אינה אלא בגלל שנתקפלה תחתיו כמשנתו תוך כדי שינתו, והכל נתקדש בקדושתו.

לפיכך אין תורה כתורת ארץ ישראל (ב"ר טו, ד), וכמו שנראה בעליל שבכל העולם כולו אין כזה מקום שאלפי ישראל יושבים ולומדים יומם ולילה בבתי מדרשות, דבר זה רואים רק בארץ ישראל, לפי שנתקדשה בתורה שלמד שם יעקב בהסתר שעל זה לא היה יכול להיות קמרוג.

יעזור השי"ת שנזכה ללמוד וללמוד, יהי ה' אלקינו עמנו כאשר היה עם אבותינו שנוכל לקיים הצנע לכת עם אלקיך, לעבוד את השי"ת בדרך החסידות בדרך אמת, ללמוד תורה וללמודה ולגדל את הבנים לתורה, וניגאל גאולת עולם במהרה בימינו אמן.

בשולחן הטהור ליל ש"ק פרשת ויצא תשכ"ה

וְאַתְּנָה יִדְעֶתָן כִּי בְכַל כְּחֵי עַבְדֵּי אֶת אֲבִיבֶן (בראשית לא, ו). במסורה מוכא בכעל הטורים, ואתנה ג', הכא וְאַתְּנָה יִדְעֶתָן, וְאַתְּנָה צֹאנִי וגו' וְאַתְּנָה צֹאנִי צֹאנִי מרעיתי (יחזקאל לד, יז-לא), גשם שוטף וְאַתְּנָה אֲבִי אֲלֹגְבִישׁ תְּפֹלְנָה (שם יג, יא).

נראה לפרש את הדברים על פי הידוע דשתי רעות חורשים הרשעים על בני ישראל, האחת לאבד את גופם, והשניה לאבד את נשמתם. ובודאי גם את העונש יקבלו הם פעמיים, דהקב"ה מודד כמדה כנגד מדה.

בזה נראה לפרש הכתוב (עובדיה א, י) מחמם אחיך יעקב תכסך בושח ונכרת לעולם, 'מחמם' היינו מה שהרשעים חומסים ושוודדים אותנו בגשמיות, 'אחיך יעקב' היינו מה שהרשעים רוצים ועושים כל הפעולות שיעקב יהיה אחיו במעשיו, ולכך עבור חמאם הראשון 'תכסך בושח', ועל זה החמא השני שרצו להפריד את ישראל מחיי עולם ה"ו 'נכרת לעולם' כי הקב"ה מודד כמדה כנגד מדה.

ועל זה היה דבר ה' אל ירמיהו הנביא (ירמיה ב, ג) קודש ישראל לה' ראשית תבואתה כל אוכליו יאשמו רעה תבוא אליהם נאם ה', פירושו, שישראל קדושים וטהורים הם, 'ראשית תבואתה' שהקב"ה נותן להם ראשית בגשמיות וברוחניות, והרשעים רוצים לקחתם מהם, לכך 'כל אוכליו' היינו כל מוזיקיו בגשמיות 'יאשמו', ורעה תבוא אליהם נאם ה'" על שרצו להחמיא את ישראל לה'.

וזה פירוש המסורה, ואתנה צֹאנִי צֹאנִי מרעיתי, שישראל צֹאנִי מרעיתו של הקב"ה אשר זן ומפרנס אותם, ואתנה יִדְעֶתָן כִּי בְכַל כְּחֵי וגו' שזה מורה על כח העליון כח הרוחניות שהקב"ה נותן לישראל, והרשעים רוצים לקחת את שניהם מישראל, לכן אמר הקב"ה אֲעִנִישׁ בְּשֵׁנִים גַּם אֲנִי, גשם שוטף עבור רצונם לקחת הגשמיות מישראל, ואתנה אֲבִי אֲלֹגְבִישׁ על רצונם לקחת הרוחניות, והבן.

לעילוי נשמת רב האי גאון וצדיק מפורסם
בעל 'להורות נתן' ועוד הרבה חיבורים חשובים
מעבש"ת מוה"ר נתן בן מוה"ר עמרם זצ"ל גשטטנר
גאב"ד קרית אגוזי בני ברק
והכר נשיאות מפעל הש"ם
נלב"ע ביום י"ד כסלו תשע"א – תנצב"ה

לקיים רצון צדיק!

המעוניינים לתרום להדפסת גליונות הד"ת לכבוד השמחה במעונם
או להנציח קרובים – נא יפנו מבעוד מועד בטלפון: 052-7140042

תוכן העניינים:

- אצל יעקב היתה סיבה ב'ציאתו' ממקומו לברוח מעשו, וגם סיבה ב'הליכתו' לחרץ לישא שם אשה.
- יצחק לא רצה לברך את יעקב לפי שמי שאין לו אשה שרוי בלא ברכה. לכן אחרי שנשא עשו קרא לו לברך אותו, ובביאור מה שאמר לא ידעתי יום מותי וגו'.
- עליה לדון למי שאינו נשוי, וברכת משה רבינו לישראל אך שפירש מן האשה על ידי שהיה בעלה דמטרוניתא. וכן יעקב היה ראוי לקבל הברכות מחמת שהיה דבוק בשכינה הקדושה.
- ענין דבשיצא לדרך לא יחזור לביתו לפי שהשכינה כבר מתלווה אליו. השכינה הלכה לפני יעקב כשנכנס לקבל הברכות. ולכן בסוף הסכים יצחק לברכות. היה קטרוג נגד יעקב על שלקח הברכות במרמה, לכן נצרך לברוח מפני עשו. כשהלך חרנה השכינה נתלווה עמו בדרך.
- על ידי שהשכינה עמו שרתה עליו הברכה בבית לכן, וביאור מה ששלח לומר לעשו ויהי לי שור וחמור וגו'.
- בביאור המדרש אשא עיני אל ההורים למלפני וכו'.
- המכוון בתארים שונים שנאמרו על תפלה: עמידה, שיחה, פגיעה.
- המתפלל צריך שיכוין רגליו כמלאכים לפי שבתפלה עולים למעלה. סיפור מוקדה"ק מצאנו שאמר שעליו לילך מרחוק רב עד לכסא הכבוד. דברים שעומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלין בהן. נקראת 'עמידה' דאין ישיבה למעלה.
- כשהקטרוג גדול מאוד אין להתפלל רק בדרך רמו. צדיקים הרבה פעמים ברכו בענין אחר ממה שבקשו מהם. מקור לזה בגמרא (מו"ק ט). שברך בלשון של קללה. ענין התוכחה, שבתורה שכולה ברכות להסתיר מהמקטרגים. מדברי זקד"ק אני מכה ומגדף, ובכך המשיך ישועות.
- ענין אדה"ר בלשון ארמי סיפר אחר החטא שלא לעורר קנאת המלאכים.
- כשהיה העולם כתיקונו לא חששו ללמוד להדיא בסתרי תורה, אבל כשמהד"ד גוברת יש סכנה בדבר וצריך להסתיר. לכן נתחבר התלמוד בלשון ארמי. ספר הזוהר מלמד מה שכתוב בלשון ארמי הדברים חתומים ונעלמים, וכן במדרש שלא נמסר לנו המפתח להבנתם.
- גם דברי הגמרא הם סודות התורה, אלא שההכרח לעסוק בדברי תורה, אבל בספרי קבלה צריך זהירות רבה.
- גם התפלות בהסתר שאין הכוונות נגלים וידועים. בדורות הראשונים היה כל אחד מתפלל בנוסח שלו ביחודים, ומשחרב בית המקדש יסדו נוסח התפלה בדברים הנראים כבקשות גשמיות.
- הצדיקים טומנים בקשות ושבוים בתוך סיפורים הנראים כדברי חולין. מדרכו בקודש של זקד"ק מצאנו. זה ענין אין שיחה אלא תפלה, וביצחק בשעת תפלת מנחה דייקא.
- תפלה של יעקב בפגיעה היינו לימוד התורה, שהצדיקים אומרים בתורה פירושים יש בהם לימוד זכות ובקשת רחמים. בזה לא שייך קטרוג דתורה מונחת בקרן זוית וכל הרוצה יבא וילמוד. לכן מי שתורתו אומנתו פטור מן התפלה, וכפירושו של הרה"ק מוהר"א מוהיטשוב שהתורה כלי אומנות לו לפעול הכל על ידה. זה הענין במה (ברכות יג:) שרבי קבל עליו מלכות שמים תוך כדי לימודו.
- יעקב ביקש להיות נעור וללמוד ומן השמים הפילו עליו תרדמה. בזה נרמז לו החורבן שאין תורה. וכן שהתורה 'סלם מרוב ארצה' מחמת התלבשותה בארמית.
- הורו לו שבחו"ל צריך להלביש הסודות בדברים ארציים מחמת הסכנה שבלימוד סודות התורה, 'עולים ויורדים בו'.
- לקח את הברכות בהיותו מוסתר בלבושי עשו כדי שהמקטרגים לא יעכבו. סיפור מהדברי חיים שלא הכיר את אחיו הקדוש כשלבש ספאדיק של איש זר. לכן לא הכיר יצחק את יעקב.
- המלאכים בעו לסכוניה לפי שלבש בגד נכרי, וגם שסברו דלא היה ראוי לקבל הברכות. 'וחנה ה' נצב עליו' להורות שהשכינה עמו.
- בשכיבתו נתקדשה ארץ ישראל. ויקץ יעקב ממשנתו שלמד תורה בשנתו, למד בהסתר מהמקטרגים. מזה נמשך עד היום דאירא ישראל מחכים ושאים תורה כתורת אר"י.

יעמדו על הברכה ידידינו הנכבדים שהרימו תרומתם קודש להדפסת הגליון

הרה"ח ר' יעקב שמעון שר הי"ץ - קרית צאנז, נתניה

הרה"ח ר' שלום אליעזר שר הי"ץ - קרית צאנז, נתניה

הרה"ח ר' אריה אשר שטיסל הי"ץ - קרית צאנז, נתניה

הרה"ח ר' נטע יצחק מושקוביץ הי"ץ - בני ברק

לעילוי נשמת

איכום והמותם מרת רויזא ב"ר חיים שרנא פייבל פרידמן ז"ל

אלמנת הרה"ח ר' מיכאל שער ז"ל - מראשוני והשובי תושבי קרית צאנז נתניה

נלב"ע ביום י' כסלו תשע"ד - תנצב"ה

יעמדו על הברכה ידידינו הנכבדים שהרימו תרומתם קודש להדפסת הגליון

הרה"ח ר' אליהו משה יעקב הופמן הי"ו

קרית צאנז, נתניה

לזכות בנו המו"מ בתור"ש הבה"ח שמעון שיחי
לרגל שמחת אירוסיו במזל טוב

עב"ג תחי' בת הרה"ח ר' חיים שמחה מושקוביץ הי"ו

יוזכו להקים בית נאמן בישראל ויעלה זיווגם יפ"ה יפ"ה, ולרוב נחת ואושר כה"י

*****

הרה"ח ר' שלמה דוד דייטש הי"ו

קרית צאנז, נתניה

בן המשב"ק הרה"ח ר' אברהם הי"ו, וחתן הרה"ח ר' יעקב שמעון שר הי"ו
לזכות בנו הב' משה נחמיה שיחי שנכנס לעול המצוות במזל טוב
שמחת הבר מצוה אי"ה ביום חמישי הבעל"ט, י"ד כסלו, באולמי גלי צאנז נתניה
יוזכה לראותו עולה ומתעלה במעלות התורה והיראה, ולרוב נחת ואושר כה"י

*****

הר"ר יעקב יוסף רייכמן הי"ו

קרית צאנז, נתניה

בן הרה"ח ר' צבי נתנאל הי"ו, וחתן הגאון רבי יעקב שלום ארנפלד ז"ל
לזכות בנו יחזקאל אלימלך שיחי שנולד במזל טוב
יוזכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט, ולרוב נחת ואושר כה"י

*****

הר"ר אלימלך משה ויינברגר הי"ו

חיפה

בן הרה"ח ר' חיים אליעזר הי"ו, וחתן הרה"ח ר' שמואל הכהן איזק הי"ו
לזכות בתו תחי' שנולדה במזל טוב
יוזכה לגדלה לבעל תורה לחופה ולמעש"ט, ולרוב נחת ואושר כה"י

*****

הר"ר פנחס אליהו כ"ץ הי"ו

אלעד

בן הרה"ח ר' יוסף יהודה לייביש הי"ו, וחתן הרה"ח ר' אלימלך לוי הי"ו
לזכות בתו תחי' שנולדה במזל טוב
יוזכה לגדלה לבעל תורה לחופה ולמעש"ט, ולרוב נחת ואושר כה"י

*****

הר"ר אברהם שמעון פרידמן הי"ו

קרית צאנז, נתניה

בן הרה"ח ר' צבי אלימלך הי"ו, וחתן הרה"ח ר' שמואל שלום גליק הי"ו
לזכות בתו תחי' שנולדה במזל טוב
יוזכה לגדלה לבעל תורה לחופה ולמעש"ט, ולרוב נחת ואושר כה"י

יעמדו על הברכה ידידינו הנכבדים שהרימו תרומתם קודש להדפסת הגליון

הרה"ח ר' שלמה מנחם הכהן כ"ץ הי"ו - ירושלים
לזכות נכדו המו"מ בתויר"ש הבה"ח מוריני אלימלך כ"ץ שיחי
בן בנו הרה"ג ר' ישראל אריה שליט"א לרגל שמחת אירוסינו במזל טוב
עב"ג תחי' בת הרה"ג ר' צבי רוזנטל שליט"א
ולזכות נכדו המו"מ בתויר"ש הבה"ח החבר יצחק זילבר שיחי
בן חתנו הרה"ג ר' שלום אליהו צבי זילבר ז"ל
לרגל שמחת נישואיו במזל טוב
עב"ג תחי' בת הרה"ח ר' אברהם צבי דב מושקוביץ הי"ו
החתונה אי"ה ביום שלישי הבעל"ט, י"ב כסלו, באולמי 'התמר' בני ברק

*****

המחותנים, הרה"ח ר' חיים צבי אייזנבך הי"ו - ביתר עילית
והרה"ח ר' אהרן חיים יעקב פרידמן הי"ו - קרית צאנו, נתניה
לזכות בנו המו"מ בתויר"ש הבה"ח החבר יקותיאל יהודה אייזנבך שיחי
ובתו הכלה תחי' לרגל שמחת נישואיהם במזל טוב
החתונה אי"ה ביום שלישי הבעל"ט, י"ב כסלו, באולמי גלי צאנו נתניה

*****

הרה"ח ר' שמעון זילבר הי"ו - קרית צאנו, נתניה
לזכות בתו תחי' לרגל שמחת נישואיה במזל טוב
עב"ג המו"מ בתויר"ש הבה"ח נפתלי טייטלבוים שיחי
בן הרה"צ ר' איתמר שליט"א
החתונה אי"ה ביום חמישי הבעל"ט, י"ד כסלו, באולמי זווילהאוויץ מאנסי

*****

הרה"ח ר' ישראל אפרים פישל ראטה הי"ו - מאנסי ניו
לזכות בנו המו"מ בתויר"ש הבה"ח יצחק שיחי
לרגל שמחת נישואיו במזל טוב
עב"ג תחי' בת הרה"ח ר' אהרן זאב גראס הי"ו
החתונה אי"ה ביום שלישי הבעל"ט, י"ב כסלו, באולמי 'עשרת אברהם' ברוקלין

*****

הרה"ח ר' מנחם מנדל שוורץ הי"ו - ביתר עילית
לזכות בנו המו"מ בתויר"ש הבה"ח משה שיחי
לרגל שמחת נישואיו במזל טוב
עב"ג תחי' בת הרה"ח ר' אברהם אלימלך בוקשפן הי"ו
החתונה אי"ה ביום חמישי הבעל"ט, י"ד כסלו, באולמי 'נאות ירושלים' בני ברק

יזכו שאך קול ששון ושמחה ישמע במעונם, ברוב נחת ואושר מה"י